

Aventure
ensemble voor middeleeuwse muziek

Christopher Kale *zang*
Marco Magalhães, Fumitaka Saito, Ita Hijmans *blokfluit*

Totdat de wachter heeft gezongen...in de tuin

Wach auff mein hort der lewcht dort her
Wach auff, mein hort /
Wach auff /
Wach uff myn hort

Locham Songbook (1452-1460) /arr.
Oswald von Wolkenstein (1377-1445)
Locham Songbook, arrangement I.H.
Buxheim Organbook (ca.1460) /arr.

Möcht ich dein geweren
Dijn troost allein
Dijn troost allein

Locham Songbook / Buxheim Organbook
Gruuthusehandschrift (ca.1400)
arrangement/ Gruuthusehandschrift

Min hertz in hohen fröuden
Binnen in mir hertzen cas

Buxheim Organbook/ arr.
Gruuthusehandschrift

Ich pin bei ir, sy wais nit darumb
So wie bi liebe in rusten leit
So wie bi liebe in rusten leit

Buxheim Organbook/ arr.
Gruuthusehandschrift
arrangement/ Gruuthusehandschrift

Wiplich figur/ Bekenne myn klag
Maria sart van edler art

Conrad Paumann, 1410-1473
Handschrift Koning (ca.1500)

Scinc her den wijn
Scinc her den wijn
Der winter will hin weichen

arrangement/ Gruuthusehandschrift
Gruuthusehandschrift
Locham Songbook, Buxheim Organbook

Wel up elc sin die vruecht begaert
Wel up elc sin

Gruuthusehandschrift
arrangement/ Gruuthusehandschrift

Aventure speelt op een nieuw gereconstrueerd blokfluitconsort uit het midden van de 15^e eeuw. Meer weten? www.fillingthegapreconstructionproject.wordpress.com

Toelichting

In het programma **Totdat de wachter heeft gezongen...in de tuin** dwaal je met 15^e-eeuwse liederen over lust en liefde door een middeleeuwse tuin. De Wachter roept met het fluiten van de vogels dat het licht wordt in het oosten: het einde van de (minne) nacht, tijd om op te staan. **Wach auff mein hort** van de centraal Europese Oswald von Wolkenstein laat dit vooral met natuurbeelden horen. **So wie bi lieve in ruste leit** uit het Brugse Gruuthusehandschrift vertelt ook over de bonte middeleeuwse maatschappij: geliefden die 's nachts zorgeloos minnen, moeten zich zorgen maken over de roddelaars wanneer het weer licht is. Totdat de wachter heeft gezongen is er niets aan de hand...maar dan!

Een minnelied als **Dijn troost** klinkt in een minnetuin, een drinklied als **Scinc her den wijn** past in een luthof. De liederen uit het Gruuthusehandschrift laten met aangrijpende poëzie horen hoe laatmiddeleeuwse mensen smachten, minnen, verlangen, vrolijk en verdrietig zijn. Maar ook zijn ze devoot. **Binnen in mir hertzen cas** daar bloeit een bloem...lijkt om een geliefde die veroverd moet worden te gaan. De bloem is echter een roos vol met hemelse dauw, die ons van onze zonden moet bevrijden en we begrijpen dat het om Maria gaat. Dit lied maakt net als **Wel up elc sin** deel uit van een vijfluk in het Gruuthusehandschrift waarvan drie liederen Marialieder zijn, echter zonder haar naam te noemen. Enkel door het symbool van bloem of roos wordt duidelijk dat het om Maria gaat. **Wel up elc sin** gaat nog verder: een roos in een wijngaard; Jesse heet de rozengard; zolang de roos geloofd wordt drinken we de wijn zonder zorgen. Maar is de wijn alleen echte wijn of moeten we hier meer achter zoeken? De teksten zijn doorspekt met symbolen en laten een ongeëvenaard rijk beeld van de laatmiddeleeuwse maatschappij klinken. Maria, de alles omvattende, de omsloten tuin waar zoveel groeit, die wordt aanbeden met het gebed **Maria sart van edeler art een roze in den doren** uit het Hollandse handschrift Koning dat ca. 1500 verzameld is.

Zoals bloemen bloeien in een tuin zo bloeit de instrumentale muziek rond 1460 in elke middeleeuwse stad. Overal waren instrumentalisten in dienst van steden, geregistreerd in archieven en afgebeeld op schilderijen, wandtapijten en zo meer. Hun overgeleverde muzikerepertoire vinden we in o.a. het Locham Songbook en het Buxheim Organbook. Maar wat opgeschreven is, is slechts een fractie van wat er geweest is. Men had, zo blijkt, een 'recept' om te arrangeren. Instrumentalisten gebruikten zowel oude eenstemmige liederen voor hun instrumentale versies als meerstemmige liederen uit hun eigen tijd. Een voorbeeld van de eerste soort is **Wach auff mein hort** waarvan verschillende versies zijn overgeleverd. Stukken als **Möcht ich dein geweren**, **Der winter wil hinweichen** bestonden al als meerstemmig stuk en zijn als het ware opnieuw gearrangeerd door instrumentalisten. Het arrangeer-recept bleek ook op de Gruuthuselieder toepasbaar, merkte Aventure. Aventure creëerde zo instrumentale ensemblemuziek van tussen 1450 en 1470, in de wetenschap dat het arrangeer-recept het belangrijkste erfgoed is dat we van vijftiende-eeuwse instrumentalisten hebben.

Ita Hijmans